

С. С. Асланов

Мангуш

МАНГУШ (1946–95 – Першотравневе) – селище міського типу Донецької області, райцентр. Знаходиться на р. Мокра Білосарайська, при впадінні в неї Сухої Білосарайської (бас. Азовського моря), за 141 км від Донецька та за 25 км від залізнич. ст. Маріуполь. Площа 9,29 км². За переписом насел. 2001, проживали 8468 осіб (складає 113,4 % до 1989; тоді рідною мовою назвали російську 90,04 %, укр. – 9,21 %, грец. і вірм. – по 0,25 %, білорус. – 0,05 %); станом на 2017 – 8186 осіб. Через М. проходить автомоб. шлях Ростов-на-Дону–Одеса–Рені. У перекл. з грец. мови назва смт означає «білий птах». Засн. 1779 греками-переселенцями з однойм. поселення у Криму (нині Прохладне Бахчисарай. р-ну). Першими тут у 40 саман. будівлях оселилися бл. 200 осіб. Пізніше вибухали повстання, оскільки цар. влада після приєднання Криму до Рос. імперії не дозволяла місц. грекам повертатися на рідні землі. 1861 у 720-ти дворах мешкали 4173 особи. Жит. займалися землеробством і скотарством. У 2-й пол. 19 – на поч. 20 ст. – центр Мангуш. волості Маріуп. пов. 1867 відкрито початк. школу, 1882 – 2-класне земське училище. Під час воєн. дій наприкінці 1910-х рр. влада неодноразово змінювалася, у жовтні 1920 остаточно встановлено більшовицьку. 1921 було 1079 дворів, мешкали 4864 особи, 1925 – відповідно 1205 і 5725. У 1926–32 (у ці роки Мангуш. р-н функціонував як грец. національний), 1938–63 та від 1966 – райцентр. 1932–38 – у складі Маріуп. міськради, 1963–66 – Володар. (від 2016 – Нікол.) р-ну. Від 8 жовтня 1941 до 14 вересня 1943 – під нім.-фашист. окупацією. На фронтах 2-ї світової війни загинули 159 жит. 1959 мешкали 5,2 тис., 1970 – 6,2 тис., 1979 – 7 тис. осіб. Від 1969 – смт. Нині працюють низка підприємств харч. галузі промисловості. У М. – 2 заг.-осв. школи, дитсадок, дит. школа мистецтв, Будинок дит. творчості; рай. Будинок культури, 4 б-ки; рай. лікарня. Виходить г. «Сельская новь». Від 2000 функціонує Театр танцю «Білий птах». 2002 створ. Товариство греків М., чл. якого стали понад 600 осіб. Діє церква Федора Стратилата. Споруджено пантеон Слави з пам'ятником воїнам, які загинули під час 2-ї світової війни. Серед видат. уродженців – селекціонер, академік ВАСГНІЛ М. Хаджинов, гірн. інж., Герой Соц. Праці І. Красозов, мовознавець В. Кальянов, лікар-гігієніст, правознавець А. Кальянов; спортсмени Р. Ворошилін, В. Карпик, В. Папазов, Є. Яримбаш, заслужений тренери України О. Котлубей, брати Леонід і Олександр Котенджі (усі – паверліфтинг); учасник 2-ї світової війни, Герой Радянського Союзу І. Мурза. Почес. громадянином М. став лікар-уролог, академік НАНУ, Герой України О. Возіанов.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Папуш И. А. Творческая деятельность греков Приазовья. Конец XIX – XX век: Энциклопед. справоч. Мариуполь, 2000;
2. Бацак Н. І. Грецька спільнота Надазов'я: етнокультурні процеси (XVIII – початок XX ст.). К., 2010.

Бібліографічний опис:

Мангуш / С. С. Асланов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-65876>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).